СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 159. Джерзи Ситі, Н. Дж., вівторок, 10 липня 1934. VOL. XLII. No. 159. Jersey City, N. J., Tuesday, July 10, 1934. THREE CENTS.

НА ПЕРЕДОДНІ ЗАГАЛЬНОГО СТРАЙКУ В КАЛІФОРНІЇ

ДЕЯКІ ЮНІЇ ВЖЕ УХВАЛИЛИ ПРИЄДНАТИСЯ ДО ЗАГАЛЬНОГО СТРАЙКУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПОРТОВИХ РОБІТНИКІВ.

САН ФРАНСІСКО. — Вже чотирнацять льокальних юній заявилися за страйк, коли до пятниці не буде полагоджений страйк портових робітників. Ці льокальні юнії значною більшістю, а то майже одноголосно, ухвалили тайним голосуванням приєднатися до загального страйку. Треба сподіватися, що в пятницю почнеться загальний страйк членів усіх 120 льокальних юній, який спаралізує життя в місті та в околицях.

Страйк портових робітників триває вже три місяці. Страти, які той страйк завдає робідникам та підприємцям, числять на 1,000,000 долярів денно. Вже кілька разів страйкові заворушення набирали крівавого характеру, а тепер зовнішній спокій підтримується лише поліцією та військом. Урядова перемирна комісія почала публичне переслухання справ страйку, хоч їй не відповіли ні страйкарі, ні підприємці на запит про умови припинення страйку.

ГОТУЮТЬСЯ ЩЕ ДО ОДНОГО ҐЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ.

МІНЕАПОЛІС (Мінн.). — Предсідник юнії шоферів вантажних авт, В. Бравн, заявив, що коли підприємці не підуть на уступки і не задовольнять домагань юнії, то він звернеться до всіх юній із закликом підтримати страйкуючих шоферів. Він сподівається, що тоді розпічнеться загальний страйк усіх юнійних робітників у Мінеаполісі.

Юнія домагається збільшення платні своїм членам і поставила реченець до середи для остаточної відповіди підприємців. В місті настрій неспокійний, бо всі сподіваються заворушень, які звичайно виникають підчас страйків, коли підприємці стараються заступити юнійних робітників страйколомами.

„НАЙРА" ЗРАДИЛА БІДНИХ.

НЮ ЙОРК. — Пастор одної презбітеріянської церкви, д-р Д. Русел, заявив у проповіді, що „Найра" зрадила бідних і тих, які жиють за невеликі заробітки. Цю зраду він пояснює тим, що ціни на все, конечне для життя, зростають скорше ніж заробітна платня, а безробіття також тягнеться далі.

Він каже, що хоч у бизнесі й спостерігається невелике поліпшення, то воно скорше є наслідком нормального розвитку життя, а не виключно тих драстичних заходів, яких уживає „Найра" для його піднесення.

БІЛЬШ ЯК ПІВТОРА МІЛІОНА ОСІБ ЗНАХОДИТЬСЯ НА ГРОМАДСЬКИХ РОБОТАХ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар Ікес заявив, що тепер на громадських роботах, федеральних і стейтових, знаходяться 544,000 осіб. Усі ці роботи дають працю взагалі 1,688,000 особам. Найменше було таких робітників при кінці березня, коли було закінчене скорочення громадських праць, а тепер воно майже подвоїлося.

288,000 власників домів звернулися до уряду з проханнями дати їм позички на направу своїх домів. Дотепер видано на такі позички 55,000,000 долярів з кредитів у сумі 300 міліонів долярів, на цю ціль призначених.

ДОМАГАЄТЬСЯ КАРИ ДЛЯ НЕСОВІСНИХ БИЗНЕСМЕНІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Гемилтон Люїс заявив у своїй промові, що уряд повинен карати тих підприємців, які, використовуючи кодекси, увійшли в порозуміння між собою і без потреби піднесли ціни на свої вироби, так, що тепер вони заробляють дуже багато. В цьому сенатор вбачає обдурення уряду й публичний грабунок населення, за що винуваті повинні бути покарані.

Сенатор Люїс відповідав на виступи сенатора Бори, який закидав, що тепер знесено заборону творити трости, а це використовують підприємці для свого збагачення.

ЗАВОРУШЕННЯ В МЕКСИКУ.

МОНТЕРЕЙ (Мексико). — В стейті Нуво Леон виникли заворушення серед незадоволених з вислідів останніх виборів президента републики та членів парляменту. На чолі ворохобників стояв ґенерал Льозано. Федеральні війська вгамували повстання відразу. При тім багато повстанців убито й поранено, але їх скількість годі вияснити.

Федеральна влада заявляє, що повстання вже здушене.

ЗНОВУ ЗАВЗЯТІ БОЇ В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ.

АНУНСІОН (Параґвай). — З офіційних джерел повідомляють, що параґвайська армія розпочала наступ проти болівійської армії. Перший наступ приніс деякі успіхи параґвайській армії та завдав значні втрати болівійській армії.

Війна між Болівією і Параґваєм через провінцію Чако затягається все надовше, що тяжко відбивається на обох сторонах.

ВАЖНЕ ДЛЯ СОЮЗОВЦІВ, ЩО ХОЧУТЬ МАТИ КАЛЄНДАР НА 1935 РІК

(Остання пригадка).

Ідучи назустріч бажанню багатьох відділів і членів та члениць У. Н. Союза, котрі домагаються дальшого видавання календарів У. Н. Союза, як це було давніми роками, подаємо до відома, що адміністрація „Свободи" може перебрати на себе той обовязок тільки тоді, коли найдалі до кінця липня ц. р. зголосяться ще 1,500 осіб, які схочуть мати календар в ціні по 30 центів за примірник. Ті замовлення треба негайно зголосити секретарям відділів, а найдалі до кінця цього місяця. Як зголоситься достаточне число членів, календар зачнеться негайно друкувати і буде доставлений секретарям відділів у тій скількости, яку вони замовили. Хто зголоситься пізніше, той мусітиме замовляти календар від адміністрації „Свободи" і платити 50 центів за примірник, себто повну ціну.

Адміністрація „Свободи".

30 МІЛІОНІВ ДЛЯ ВУГЛЕВИХ БАРОНІВ.

Як повідомляє варшавська преса, в найближчому часі має появитися розпорядок міністра шляхів про знижку оплат за перевіз вугля до польського порту. Знижка передбачена у квоті 3 зл. на тоні. Тим способом вуглеві барони дістануть 30 міліонів злотих у дарунку від державного скарбу.

ПОМЕР „БІДНИЙ" БОГАЧ.

У місті Сієтл, Вашингтон, адвокат Дей Кер, маєтковий адміністратор, оповістив, що 80-літній „бідний" старушок, Джан Лойд, що помер 25 лютого, полишив по собі маєток вартости 12 тисяч долярів. У самому готелі, де він перебував, знайдено в заялозеному журналі 1,900 долярів готівкою. Завіщання він не лишив, отже його маєток розділиться по рівній части між його двома сестрінками й сестрінцем. Та що найдивніше, Лойд, Канадієць, жив у Брітиш Колюмбії і брав старечу пенсію!

ФРАНЦІЯ ПОБУДУЄ ТВЕРДИНІ НА МОРСЬКОМУ ПОБЕРЕЖІ.

З Парижа повідомляють, що французькі військові кола задумують збудувати твердині здовж морського побережа над каналом Ля Манш і Атлянтійським океаном і низку летовищ. Великі маневри французької фльоти виявили, що ворожі воєнні кораблі можуть дуже легко здобути побереже і висадити у Франції ворожу армію. Тому Франція хоче забезпечити себе ще від моря.

ГОТУВАЛИ КОМУНІСТИЧНЕ ПОВСТАННЯ В ЧІЛЄ.

Поліція в Сантіяго викрила плян загального повстання для захоплення влади в комуністичні руки. Вже арештовано 200 комуністичних орґанізаторів повстання та аґітаторів. Викрито, що централя совітської пропаґанди знаходиться в Монтевідео. Уряд ґотується до дальшої боротьби з комуністичною аґітацією, впроваджуючи спеціяльно суворі міри охорони порядку й ладу в републиці.

ЕМІҐРАЦІЙНИЙ РУХ.

В травні ц. р. виїхали з Польщі за посередництвом Еміґраційного Синдикату транспорти еміґрантів до Арґентини, Бразилії, Чіле, Канади, Параґваю, Злучених Держав, Уруґваю, Франції, Бельгії та інших країв у загальнім числі 1,044 осіб.

ЗА ПЯТЬ ЗЛОТИХ УБИВ ЧОЛОВІКА.

Нічю з 4. на 5. серпня 1933 р. напав хтось недалеко Солотвини (Станиславівщина) на Тедоора Князевича з Порогів. Опришок розбив Князевичеви голову, а коли він упав без притомности на землю, опришок відрізав йому шкіряну торбу, в якій було 5 зл. Не зважаючи на негайну поміч, Князевич помер, осиротивши жінку й 7 дітей, з яких найстарше має 13 літ. Поліції вдалося схопити грабіжника, яким виявився Кароль Лещак. Цими днями Лещак станув перед трибуналом присяжних суддів, який засудив опришка на кару смерти через повішення.

118 НАЩАДКІВ.

В австрійському Бурґенлянді, в оселі Ябінг, обходитиме у найближчих дня 110-річницю своїх народин найстарший горожанин Австрії, Франц Бальдасті. У врочистості, що відбудеться з нагоди народин Бальдастія, візьмуть участь усі його діти, внуки, правнуки і праціата в імпонуючому числі — 118 осіб. Найстаршому со-ленізантови уладжує прийняття громада, де він жиє, та орґанізація бувших військових.

ДВА МІЛІОНИ ФРАНКІВ ЗА „КАЗКИ" ЛЯ ФОНТЕНА.

Гурток французьких бібліофілів купив при помочі уряду для Франції одинокий примірник „Казок" Ля Фонтена, в якому є 57 ілюстрацій Фраґанарда і який оправив Дероме. За унікат цей, що був власністю Генрі Беральді, заплачено на ліцитації в Парижі два міліони франків.

ОРҐАНІЗАЦІЯ СОВІТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ.

Орґанізаційний комітет совітських письменників переводить реєстрацію робітників пера. Максима Горкого зареєстровано в списку на першому місці.

ЕКСПЕДИЦІЯ СВЕН ГЕДІНА В ПОЛОНІ БАНДИТІВ.

До Стокгольму наспіла перша після багатьох місяців вістка від експедиції д-ра Свен Гедіна, яку вважали вже пропащою. В телеграмі з Карльо, в провінції Сіксіян, повідомляє Свен Гедін, що його з цілою експедицією взяли в полон бандити, але пустили на волю, коли урядові китайські війська здобули Карльо. Експедиція буде продовжувати свою подорож до Пекіну.

ХТО ПОШИРЮЄ МОРАЛЬНИЙ РОЗКЛАД?

В Кракові арештовано під замітом убивства служниці та грабіжі двох студентів Академії Мистецтв. Не перший це випадок, що справниками жахливих злочинів є одиниці з освічених кол польського суспільства. Замітна річ, що саме в Кракові було в останніх часах кілька таких випадків. Причина? Про одну з них о. Півоварчик в „Ґлосі народу" пише:

„Є в Кракові розсадник всякої неморальности. Є він на устах усіх. Багато про нього говорилося недавно, коли злочинці перед судом отверто зізнавали, що натхнення брали з „Тайного Детектива". Не сумніваюся, що багато з цих злочинців, які хвилювали публичну опінію, падуть каменем тяжкої відповідальности на совість видавців і редакторів цеї газети.

„І таксамо багато виявів загального спаду морального рівня. Факт, що ґімназистки й ґімназисти зачитуються в жахіттях, які достачує „Детектив", не залишається без наслідків. І наслідки є. В моральному цинізмі освіченої молоді, про яку можна сказати, травестуючи слова французького поета: „Не всі вже вмерли, але всі затроєні".

Видавцем „Тайного Детектива" є Маріян Домбровський, посол з ББ та видавець і головний редактор „Ілюстрованого Курєра Цодзенного"!

КАТАСТРОФАЛЬНИЙ ХМАРОЛОМ.

В околицях Варти на німецькім Шлеську обірвалася велика хмара й продовж кількадесятьох хвилин залляла кілька сіл. Вода понищила багато будинків та позривала всі мости. Шкода велика.

ІСКРА З ПАЛЬЦЯ.

Англійська преса повідомляє про цікавий випадок, що трапився в одному ґаражу в Едінбурґу. Один робітник чистив ганчіркою каросерії самоходів. Наслідком сильного тертя в тілі робітника назбиралася велика скількість електричности. Тому однак, що робітник був у ґумових чоботах, він був ізольований від землі. Коли згодом підійшов до баньки з бензиною, з його пальця вискочила іскра і запалила бензину. В одній хвилині повстала експльозія й попекла сильно робітника. Вогонь, що охопив був ґараж, вдалося прияв-ним там шоферам вгасити.

СЛІДСТВО ПРОТИ ДИРЕКТОРА ҐІМНАЗІЇ.

На приказ шкільної кураторії припинили в урядуванні директора VI. ґімназії у Львові, Артура Копача. На місце Копача візитатор настановив проф. Роговського. Ревізія виявила в ґімназійній касі надужиття, тому справу передадуть прокуратурі.

ЗАМКНУЛИ БІЖНИЦІ НА СОВІТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Як повідомляють з Риґи, в Києві, Дніпропетровську, Одесі та в інших містах на совітській Україні большевики замкнули всі синаґоґи і доми молитви. Жидівські делеґації звернулися до центральної влади з проханням, щоби відкликала цей розпорядок.

СОВІТИ НЕ МОЖУТЬ ПОЗБУТИСЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕЛЄМЕНТІВ НА УКРАЇНІ

МОСКВА (Росія). — Американський кореспондент твердить, що, не зважаючи на ріжні урядові комунікати, що на Україні вдалося вже приборкати націоналістичні елементи, приходиться большевикам переводити ще одну чистку партії на Україні. Минулої зими комуністична партія мала на Україні 120,000 членів. І з того треба було викинути з партії 27,500 членів. А тепер показується, що та чистка не вистарчає. В партії ще далі сидять українські націоналістичні елементи. От в одній сільській управі треба було тепер усунути з партії за націоналістичні ухили партійного організатора, начальника школи і вчителя. В большевицькім комунікаті кажеться, що всі вони були українськими націоналістами, держали з протибольшевицькими елементами і піддержували в дітях релігійного духа. Виявилося далі, що й у школі, в якій підготовлювано учителів, було дуже багато симпатиків націоналістичного, самостійницького, українського руху.

Подібні чистки переводять тепер і на інших землях, які прилучено до Совітів. Там викидають з партії вже не за націоналістичні ухили, як на Україні, а за „шкурництво", себто за те, що деякі партійці ввійшли до партії не задля ідеї, але задля своїх особистих, головно матеріяльних користей. Викидають теж за нарушення партійної дисципліни, хабарництво, крадіж і т. п.

КОСЬОР ДО БОЛЬШЕВИКІВ ХАРКОВА.

ХАРКІВ. — З приводу перенесення столиці України з Харкова назад до Києва, Косьор сказав при прощанню до большевиків Харкова таке:

„Багато людей питаються тепер, чи не зменшиться значіння Харкова з хвилею, як столицю України перенесено до Києва. Такі запити не мають ніякої підстави. Я певний, що большевицькі відділи Харкова будуть і надалі одними з перших не тільки на Україні, але й у цілім совітськім союзі".

ПОЛЬЩА ГОРОЇЖИТЬСЯ ЗІ СВОЇМ ЗЛОТИМ.

ВАРШАВА. — Видано міністерський розпорядок, яким уневажнено всі зобовязання до сплати в „золотих долярах", або в якій іншій чужинецькій валюті. Відтепер у Польщі признано тільки одну валюту, а є нею польський злотий. Всі чужинецькі зобовязання мають бути перераховані на польську валюту.

НАЦІ ХОЧУТЬ ЖИТИ В ЗГОДІ З ФРАНЦІЄЮ.

БЕРЛІН. — Гітлєр поїхав у гори на відпочинок, а за нього говорять інші. Тому набирає особлившої ваги апель, виголошений Рудольфом Гессом, котрий у характері ветерана світової війни звертатався до Франції, а зокрема до французьких ветеранів, щоби разом докладати старань і цілковито загодити Францію з Німеччиною.

КАТОЛИКИ НЕ УСТУПАЮТЬ.

БАМБЕРҐ (Німеччина).—Кардинал фон Фавльгабер узяв участь у великій католицькій маніфестації, в якій було понад 60,000 людей, і підчас того заявив, що католицька церква не уступить у нічім у своїм становищі супроти наців, коли йде про справу релігії й виховання.

ЕСПАНІЯ ТЕЖ ЗБРОЇТЬСЯ.

МАДРИД (Еспанія). — Будуть укріплювати острови на Середземнім морі коштом $136,800,000. Проєкт держать у великій тайні. Найновіші гармати спроваджуватимуть з Америки.

СОВІТИ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ.

МОСКВА. — Урядово подають, що Совіти не зверталися до Злучених Держав з предложенням заключення договору про ненапад.

БУНТИ ПРО БЕЗРОБІТНИХ.

АМСТЕРДАМ (Голяндія). — По вулицях міста ходять як день так ніч сильні патрулі й розганяють збунтованих безробітних і комуністів. До поліції стріляють з дахів будинків.

СПЕКА ПРИПИНИЛА НЕСПОКОЇ.

ПАРИЖ. — Тільки завдяки страшній спеці припинилися хвилево вуличні бійки між монархістичними елементами і соціялістами та комуністами.

ЯПОНІЯ ВОЗЬМЕ УЧАСТЬ В МОРСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ТОКІО (Японія). — Японський міністер заграничних справ запевняє, що Японія не відмовиться від переговорів, які мають відбутися в 1935 році в справі дальшого роззброєння на морі.

ПРИДЕРЖАЛИ ШПИГУНА.

МОСКВА. — Большевицькі ґазети подають, що японський полковник Міядзакі викрав папери з совітського консуляту в манджурськім місті Сахаліні. Полковника придержали і папери відобрали.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОПОМОГА ФАРМЕРАМ.

В Злучених Державах стоїть особливо гостро кріза в хліборобстві. Уряд робив ріжні спроби помогти фармерам, дати їм спроможність виплутатися з боргів та утримати в своїх руках фарми, не тратячи їх за неплачення на час мортгеджів, чи податків і т. п. Уряд старався обмежити фармерську продукцію, щоб таким способом піднести ціни на фармерські продукти й зробити фарми рентовними, бо як правило тепер фармери не можуть повязати кінців у свому буджеті.

Та всі ці заходи, хоч і дали деякі полекші фармерам, не розвязали основного завдання, а саме: піднести хліборобство до такої висоти, щоб воно стало поплатним хоч би в такій мірі, що оплачувалоб фармерам капітали, вложені в нього, та працю на фармі. Хліборобство далі переживає тяжку крізу й багато ще трапляється випадків, що фармери кидають свої фарми, переселяються до фабрично-заводських районів, чи до міст, збільшуючи там скількість безробітнього пролєтаріяту.

Останній конгрес ухвалив закон про мораторію фармерам на шість років, а президент Рузвелт підписав його. Біля цього закону вивязалася широка дебата. Сторонники його кажуть, що він полекшить становище фармерів, а противники кажуть, що навпаки — погіршить, бо віддає фармерів цілковито на ласку їх кредиторів, якщо не тепер, то за шість років. Коли вже повстали такі дебати навколо цього закону, то ясно, що він має багато слабих сторін.

Всі дотеперішні заходи уряду, аж до останнього закону про мораторію, показують, що фармерство в Америці стоїть іще далеко від поліпшення. Основною причиною цього є та величезна ріжниця в ціні, яку фармери одержують за свої продукти, та яку вони платять за все потрібне для їх життя й господарювання. Але коли взяти ті ціни, що платить споживач за фармерські продукти, й порівняти їх з цінами на фабричні вироби, то в багатьох випадках вийде користь по стороні фармерських продуктів; в усякому разі пересічна їх ціна буде йти вкупі з фабричними виробами.

Деж дівається та ріжниця в цінах, які одержує фармер за свої продукти та які платить споживач за ті продукти? Вона попадає до кишені посередників-перекупнів. Їх заробітки часами бувають більші від того, що фармер одержує за свої продукти. Тому в приближенню споживача до продуцента й усуненню перекупнів-акул чи не лежить основа цілої проблеми, поліпшення становища, особливо дрібного господарства. А це можуть зробити лише самі фармери в союзі зі споживачами, стаючи на шлях кооперації, яку уряд повинен підтримати матеріяльно й ухваленням спеціяльних законів. В самодіяльности й орґанізуванню фармерів лежить їх порятунок, а не в допомозі й опіці уряду.

НАПРАВЛЯЙМО ГРІХИ СТОЛІТЬ

I.

Мірилом культури й живучости народу є його писане й друковане слово та його шкільництво, і цього не може забувати той, хто хоче жити і творити нове життя. Наше минуле дає нам право зачислити себе до народів, що вже мають за собою великі добірки. В нас зачався цей процес уже тоді, коли західні сусіди щойно збиралися. Іларіонове „Слово", Мономахове „Поучення", Данилова „Подорож" та геніяльна „Пісня про Ігорів похід"*) — усе те є продуктом нашої землі і свідоцтвом великої культури й поваги княжої доби.

Наше географічне положення потребувало здвоєних сил, щоби зберегти державу, але московська противага підкопала силу Києва, наїзди орд опустошили край і розвій культури припинився на довгі віки. Цей безперервний таран дикого сходу знищив рівновагу нашого духа і розвалив галицько-волинську державу. Серед хаосу лихоліття станула станова збройна сила, козаччина, яка, з огляду на устрій, не могла довго існувати, хоч за витворила свою лицарську школу життя і високо-ектичну поезію та залишила для внуків, як каже Шевченко, „живе мисліте". Подорож Боплана по Україні залишила свідоцтва про цінування писаного слова. Документи з часів Хмельниччини й Руїни вказують на ерудицію та освіту поодиноких людей. Та коли подумаємо про занепад від часів Петра I., Катерини II. і взагалі про нищення нашої культури від 1654 року аж до ємського указу, мусимо прийти до висновку, що культурне змагання й обставини, серед яких мусів наш нарід жити, в порівнанні з долею інших народів були свого роду катаклізмами.

Якжеж могли тоді виглядати школа й розвій рідного слова? Коли поглянемо на історію виховання на заході і порівнаємо, що ділялося на наших землях у тім часі, як там повним гоном розвивалося шкільництво, то побачимо в нашому історичному житті величезний інтервал на **пів тисячки літ**, в якому не було змоги занятися вихованням молодого покоління. І це справа першої ваги, над якою варт поважно застановитися.

II.

Про вихованя молоді в княжій добі не приходиться говорити, бо це тут не веде до мети. Але там грав найважнішу ролю монастир — і за Володимира й Ярослава вже були школи. Одначе в історії нашого шкільництва не стрічаємо розмахів Карла Великого, ані розмахів доби схоластики, коли цвило шкільне життя в Парижі, Больонії, Падуї. Дали почин шкільництву Володимир та Ярослав, але з упадком державн нам нічого поза манастирем не лишилося. Не було часу і змоги створити тип справжньої школи в повному розумінні цього слова. Розвій гуманізму не дав нам нічого, що могло би перетворитися в питоменне „наше". **В довгім бездержавнім веґетуванні затратилася золота леґенда традиції** й пропало на віки багато дечого цінного.

Гуманізм і реформація на Заході вийшли на бій зі схоластичним світоглядом і вже Лютер, Мелянхтон, а головно Штурм (1530—1580) **допускають у школу рідну мову й тим започатковують нову добу в ділянці виховання.** Раз початий шлях ширшав і ложнище, яким на Заході стала проплывати в шкільному вихованні й навчанні **рідна мова**, стало поглиблюватись, аж до повного запанування над усіми предметами в школі.

III.

Польща скористала багато з цих західних течій. Показуємо зразки теорії навчання й виховання і вже в половині 16. ст. **вводять рідну мову** в навчанні релігії**). В т. зв. академічних кольоніях (нпр. гімназії Новодворського) введено навчання **польської історії.**

З Кохановським (XVI. ст.) вже починається важна творчість у рідній мові. На зразках заходу організується замойська академія.

В добі реалізму на Заході (Коменський, Янсеністи, Фенельон, Льок) рідна мова стає основою навчання й виховання. На цьому підложі звичайно далекосяглі реформи Конарського в польському шкільництві, де вже йде мова про навчання практичне, а головно про його **національно-державне й суспільно-громадське значіння.** Тут уже наростає проблєма державно-національного виховання, в повній свідомості. На цьому становищі стоять уже непорушно дальші теоретики виховання, що будують і перебудовують школу на засадах Русса, Базедова й фільософії тої доби просвічення. З кінцем 18 ст. повстає „Комісія Едукації Народової", яка розбудовувала польське шкільництво в цілій ширині, хоча праця йшла з великими перепонами. Головними додатними прикметами його було **суспільно-громадське й національно-державне виховання, що дало Польщі багато патріотів, великих ідейних борців** і на будуче стало **хребтом народу.**

В польській школі витворився дух, якого не зломили всі перипетії від розвалу держави аж до світової війни. Отже тепер нам ясно, що народи, які мали школу, дбали про неї, журилися майбутнім, клали свою вагу на **рідну мову**, бо а) **в навчанні рідною мовою** й рідної мови та б) в навчанні **рідної історії** бачили закріплення свого „я". Це два **елементи, без яких ніякий нарід не може жити й дихати.** Дальше вже йде **позашкільна лектура,** взагалі всяка книжка позитивного змісту, а разом із цим — преса. Роля рідного навчання, роля виховної лектури в рідній мові й ролі преси — це фактори, які для живого національного організму такі потрібні як повітря й сонце.

IV.

А як було у нас і як є в нас ще й досі? Треба признатися до одного нещасливого моменту: Ми злучилися з грецьким світом, що вже розпадався. Сухий аскетизм тримав нас довго в обіймах. Література церковна по найбільшій частині дісталася нам у готових перекладах болгарських. **І цей факт мав свої тяжкі наслідки.** З ходом століть староцерковно-славянська, себто староболгарська мова убрала в себе багато елементів з нашої мови, але залишилася в письменстві, як мова вищого „слова" й запанувала у нас всевладно, чого свідоцтвом хочби Мелетієва „Граматика".

Колиж по втраті всякої самостійности злучилися ми через Польщу з Заходом, сталося ще щось фатальніше. Наші „схоластики" **взагалі не хотіли знати „простої мови"**, а захопилися всіми мовами чужими, які заблиснули риторикою, панеґіризмом і віршовою акробатикою.

Та це було природне. Єзуїти створили новий тип школи. Своїми театральними виставами й зовнішнім блеском захопили вони пів світа, а сперлися на державну владу і стали могутнім виховним чинником.

Микола Лебединець.

(Кінець буде).

*) Очевидно, треба відріжнити т. зв. мову „церковну" від староукраїнської, якою писані ці памятки.

**) Про навчання і вживання рідної мови думали Поляки скорше. Вже в р. 1285 на Ленчицькому соборі введено молитви в польській мові — так, що не все заїдала латина. Вже тоді Поляки розуміли вагу рідної мови.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ

(За червень 1934).

I. ПРИХІД:

З переносу з травня		$ 126.71
Прихід у червні		1,254.18
Разом		$1,380.89

II. РОЗХІД:

а) Висилка до краю:		
1) Визвольна боротьба	$800.00	
2) Рідна Школа	150.00	
3) Музеї	65.00	
4) Інваліди	50.00	
5) Голодуючі	50.00	
6) Родині пок. Біласа й Данилишина	50.00	
7) Союз Українок	25.00	
8) Письменникам	20.00	
9) Народній Дім у Сяноці	15.00	
10) Дівоча Рем. Бурса	10.00	
11) Кошти листів і пересилки	10.50	$1,245.50
б) Друк меморіялу в справі голоду на Україні		25.00
в) Удержання канцелярії		25.00
г) Почтова скринка за 6 місяців		8.00
Разом		$1,303.50

III. ЗІСТАВЛЕННЯ:

Прихід	$1,380.89
Розхід	1,303.50
Остається в касі Обєднання з кінцем червня 1934 р.	$ 77.39

Обєднання Укр. Організацій в Америці.

МОСКОВСЬКЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО НА УКРАЇНІ.

На першім обласнім конґресі скотарства в Харкові виступив заступник московського уряду на Україні, Постишев, з великою промовою. Ця промова інтересна в тім відношенню, що вона освітлює дуже виразно економічні причини голодової катастрофи на Україні. Між іншим Постишев сказав: „Перебудова сільського господарства на соціялістичний лад відбулась при кольосальним опорі кулаків та інших протисовітських, контрреволюційних елєментів. Кулацький елємент був найбільше заступлений в скотарстві, тому воно й найбільше потерпіло в часі організації сільського господарства. Були села, в яких селяни за дві-три ночі вирізали майже половину своєї худоби. Якраз у роках 1931 та 1932 згинули на Україні наслідком цієї ворожої акції багато коней та волів. Число рогатої худоби, свиней та овечок значно зменшилося. **Багато колгоспів залишилися без хліба.** Тому, що в 1933 році корови колгоспників були притягнені за браком волів до роботи, багато селян вирізали свої корови, бо боялися, що їх заберуть до колхозів. В часі від 1928 до 1933 р. число коней зменшилось майже на половину, бо колгоспники не хотіли дбати про колективізованих коней. Втрати рогатої худоби досягли 60%, свиней — приблизно 70%, овець 75 до 80%. Площа лук зменшилась від 362,000 гк. на Харківщині в р. 1931 на 325,000 гк. в 1933, площа сіяної паші зменшилась за цей час з 335,000 гк. на 222,000 гк. Пересічна втрата сіна та іншої паші виносить до 60%. („Вісті", II. VI. 34).

І все це московський уряд хоче направити лише підвищеною оплатою своїх агентів на Україні та збільшенням терору проти українського селянства. Це ціла мудрість пана Постишева. Чи вона вистарчить, побачимо. — (Укрбюро, Женева)

Р. Гр.

МОЄ ЩАСТЯ, ЩО Я ВЖЕ ВМЕР!

(1)

Романови Чемеринському забаглося знати, з яких він Чемеринських. Чи з Чемеринських гербу бляха, чи з тих, що в гербі мають вовче вухо, чи може когутячий хвіст? Документу на своє шляхоцтво не мав ніякого. Не мав хоч би тому, що коли погорів його дід, котрий був сільським священиком, то з хатою і з церквою згоріло все, що там було. Дідо, бабуня і їх діти тільки в сорочках втекли з горючої хати. Як в хаті був шляхоцький диплом, або які інші докази шляхоцтва, то згоріли.

Роман Чемеринський став шукати. При помочі паперів, які мав у себе, документів у консисторії і з ріжних жерел дізнався, що його батько, його дід і прадід були священиками. Довідався, що його прадід був родом з села Гайчин. Чемеринський написав до пароха в Гайчині і дістав таку відповідь:

„Ваш прадід, священик Павло Чемеринський був найстаршим сином господаря в Гайчині, Гната Чемерички. Гнат Чемеричка мабуть був дуже великим богачем, бо в Гайчині ще тепер є пару Чемеричків, котрі виводяться простою лінією від Гната Чемерички і всі рахуються до богачів.

„Гнат Чемеричка дав свого сина, Павла, до школи і вивчив його на священика. Висвятився вже не Чемеричка, а Чемеринський. Як о. Павло Чемеринський справді ваш прадід, то ваш прапрадід, Гнат Чемеричка, спочиває на нашім кладовищі, як про се свідчить напис на одній нагробній плиті. Помер в році 1853. Люди в селі кажуть, що в 1848 році в його хаті ночував російський ґенеральний штаб, тоді, коли через наше село машерувала московська армія ратувати австрійського цісаря, бо Мадяри збунтувалися були проти нього і хотіли мати власного мадярського царя. Більше про нього не знають".

Романа Чемеринського не троха не заболіло, коли виявилося, що він не шляхтич і не Чемеринський, а Чемеричка з Гайчина. Він тільки з простої цікавости розпивував. Вдоволений був, що допитав предка, про якого ще не знав. Чемеринського скортіло побачити могилу того предка і пізнати гнїздо, звідки вийшов рід небогатих Чемеринських. Поїхав до Гайчина і пішов просто на кладовище. Хоч шукав дуже докладно, хоч обійшов кожду могилу, придивився кождому каменеви, жадної нагробної плити не знайшов. Здивований, міркував собі:

— Хіба вже перекопали? Я гадаю, що могили, так довго не перекопуваної, не повинні перекопувати аж по вісімдесятьох роках. Також не повинні би рухати могилу, на якій лежить великий камінь... Се не може бути, щоби перекопали, бо була би свіжа могила. З листа пароха виходить, що тоді, коли він писав місяць тому, плита ще лежала на могилі. На цілім кладовищі нема ніодної, ще не порослої могили...

Загадка виянилася, коли Чемеринський вийшов з цвинтаря. Попри цвинтар ішов якийсь старий сваток. Чемеринський задержав його і спитав:

— Чи не сказали би ви мені, де тут на кладовищі могила з великою камяною плитою?

— Могила з великою камяною плитою? — спитав сваток, цікаво призираючися невиданому панкови. — А ви звідки?

Потерпаючи, що сваток буде тягнути дуже „з кінця", гадав перебити цілу низку, грязних йому питань, кажучи, в чім діло:

— Мені треба знати, де тому вісімдесять років поховали Гната Чемеричку. На його могилі велика камяна плита.

— Вісімдесять років!—крикнув сваток. — Ви може хочете, щоби його тепер пороли? Тепер, по вісімдесятьох роках? Таж він вже давно згнив! Там вже лиш глина і кости... Як і кости не зогнили. Вісімдесять років!

— Пороти?! — спитав Чемеринський, не менше здивований, як перед хвилею був сваток.

— Торік викопували Сеня Коломая, бо коли його поховали, то зараз другої днини люди стали перешіптуватися, що його отруїла його жінка, бо він дуже не любив того, що до неї заходить син сусіда. Се донеслося до жандармерії і Сеня Коломая викопали. Його пороли і знайшли, що він справді помер не своєю смертю. В його шлунку знайшли отрую на щурі. Ая! На щурі. Як його жінку, вдову, Теклю, Коломайчиху припекли, то призналася, що мужа отруїла. Ая! Отруїла. А позаторік викопували Миколу Юрчака. Також пороли, бо гадали, що хтось зробив йому смерть. А то йому серце тріснуло, бо вже було спорохніло... Гадаєте, що по вісімдесятьох роках знайдуть що?... Хіба лиш кости. Ая! Хіба лиш кости...

Чемеринський не перебивав, бо було би ще гірше. Вислухав терпеливо і каже:

— Аби були кости. Адже кости скажуть правду, чи хтось йому сокирою розрубав череп.

— Тсс! Сокирою череп! Тому вісімдесять років! Та таке покажеться, бо по смерти діра в кости хіба не заросла... Та я гадаю, що найліпше буде, як небіжчика лишите в супокою. Не рухайте його, бо вже й так нема кого повісити!

— Нащо вішати? — спитав Чемеринський.

— Як то, нащо? Як хто другого вбив, розрубавши йому голову сокирою, то його вішають на шибениці. Ая, на шибениці! Та як його повісиш, коли він хіба також вже вмер. Мабуть похований на тімже кладовищі, що убитий...

— Я хочу бодай помолитися за його душу, і тому хотів би знати, де його могила. Я чув, що на його могилі велика камяна плита.

Може і є, бо не кожду скалу дощі розмивають. Та на сім кладовищі ви його не знайдете... Кажете, що він помер тому вісімдесять років?

— Так. Вісімдесять.

Се кладовище ще не має сорок років. Я тямлю, бо я тоді був малим хлопцем, коли тут ховали першого небіжчика. То був, кажу вам, перший злодій в селі. Зараз вам скажу, як то було, бо хоч я був малим хлопцем... Тоді мені було до мабуть чотирнадцять років...

— Де старе кладовище? — перебив Чемеринський нетерпеливо.

— Я вам покажу... Той перший небіжчик на сім кладовищі...

— Де старе кладовище? — крикнув Чемеринський.

— Та чого так голосно? Я не глухий! — Отже той злодій...

— Покажіть мені, де старе кладовище. Або ведіть мене туди, і по дорозі розкажіте про того першого комірника на сім новім кладовищі.

— Та я завів би вас і по дорозі розказував би, як би не те, що мені не туди дорога, і я дуже не маю часу. Мені горить земля під ногами. З вами я мусів би йти в сторону церкви, а мені треба в противну сторону. Там люди громадять сіно. Мушу до них, бо як їх не випильнує господар, то вони крадуть Господеви час. Сего року маю дуже гарне сіно. Буде фір... або я знаю? Мабуть буде...

— Старе кладовище коло церкви?

— А деж би, як не там! Раньше скрізь ховали коло церкви. То бува нива...

— Спасибі! — перебив Чемеринський. Махнув капелюхом, обернувся і пішов у сторону церкви, яку відси було цілком добре видко.

(Далі буде).

— А що, Петрусю, чи ти дав і сестрі щось із яблок?

— Так, тето, і то найбільше!

— А що ти їй дав?

— Зернятко з яблока. Як посадить його в землю, буде мати велику яблуню, а на ній багато яблок.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

ВСЕ ОДНО: ЧИ ПРАВОСЛАВНИЙ ХРЕСТ, ЧИ ЧЕРВОНИЙ ПРАПОР!

У французському місячнику „Ордр" пише про російський націоналізм Ф. Аміте. В цьому консервативному орґані Аміте стверджує, що відповідно до його спостережень большевики все більше вертаються до традиційної політики російських царів. Першим етапом на цьому шляху є те, що комуністична партія:

> День за днем все далі відходить від „світового пролетаріяту", а натомісць пересякає завданням боронити національну територію російської держави.

Тому большевики ввесь останній час провадять шалену аґітацію проти „зовнішнього" ворога, яка вже починає захоплювати молодь. Орґанізатор червоної армії, Тухачевський, звертаючись до старшин червоної армії, сказав:

> Чи православний хрест, чи червоний прапор — не в цьому справа. Скрізь і завжди ми служимо Росії.

З цими словами високого комуністичного достойника ніхто не стане сперечатись, бо інакше й не можна оцінювати праці комуністичної партії, як спробу нової уніфікації Росії й створення „Велікаві Неделімай матушкі Рассеї".

ЄДИНА Й НЕДІЛИМА ЖИЄ!

Так говорить празький місячник „Знамя Росії" в статті „Про російську й русску многоєдність". Уважаючи, що народи Росії мали культурне „щастя" жити в одній державі, автор пише:

> Такими щасливими умовинами для культурного зросту володіла Росія більше ніж двісті років; володіє вона й тепер, під большевицьким ярмом, котре лише затримує й перекручує, але не нищить ділання цих умовин.

Правдиві слова. Большевики тепер пішли ще далі й почали нищити те, що окремі народи, уяремлені комуністичною Москвою, витворили були на початках революції. Тому то всі Москалі кричать „осанна" комуністичному централізмови, бо в нім жиє „єдина й неділима Росія".

ПРИГАДУЮТЬ І СВЯТИХ І „МАЛОРОСІВ".

В тій самій статті автор, бороначи „єдинство Росії", говорить:

> Вже при цьорі Олексію Михайловичу особливе київське православе переморгло московське навіть у самій Москві; ростовські „Великороси", ще перед синодською канонізацією, признали своїм святим „Малороса", сина Сави Туптала, Данила Тупталенка (св. Димитрія Ростовського), нарешті, в „общеруское" державне діло, вважаючи його за свое, вложили працю Розумовські, Безбородько, Завадський, Кочубей, а за ними Трощинський, Вронченко і безліч інших „Малоросів" до наших днів.

Миж давно казали й кажемо, що Москалі все крадуть, вибачте, „позичають", від інших. Навіть святих крадуть від нас, щоб вони „відмолювали їх гріхи". Ніколи ми не вважали й не вважаємо „Малоросів" Українцями й знаємо, що вони дійсно керувалися завжди власними інтересами, йдучи на службу Москві, вважаючи „общерусское державное дело за свое".

Та на „Малоросах" і святих годі будувати щастя й добро цілого українського народу. Може „єдінство Рассеї" якось іще можна би боронити, алеж це „єдінство" не для народніх мас.

НАРЕШТІ ДОДУМАЛИСЬ.

Американська преса тепер виключно захоплена справами Німеччини й подіями в ній. „Громадська опінія" звідси хоче диктувати Німеччині свої рецепти ратування Німеччини з кризи та вчити німецький нарід, як упорядкувати свої справи. Та ось у нюйорській ґазеті „Таймс" читаємо:

> Надію можна висловити знову, що „чорний тиждень" не повториться в Німеччині і якимсь способом порядок там буде установлений і німецький нарід сам знайде шляхи до поліпшення становища мирним способом.

Ліпше булоб, колиб менше опікувалися зза океану добром інших народів взагалі. Бо, читаючи пресу, нераз собі говориш: „Чоловіче, ти бачиш порошинку в оці другого, а не бачиш бруса в свому власному".

В. К.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

Проситься відділових секретарів присилати повідомлення про всякі збори принайменше один тиждень перед зборами.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в четвер, 12. червня, точно в годині 8-мій ввечір. Проситься всіх членів прийти на ці збори, бо контр. комісія здасть справоздання за минулий пів-рік. Рівнож комітет з пікніку здасть справоздання. Довгуючі члени зволять вирівнати свій довг, бо в противнім разі уряд буде примушений поступити після статута. — В. Гурянський, секр.

Скупар Алі вибрався до мечету на молитву та пригадав собі:

— Треба би сказати жінці, щоби ґніт свічки в моїй крамниці підрізувала старанно, а то свічка скоро згорить.

Вернувся до дому та напімнув жінку.

— Чоловіче, — озвалася жінка, — та ти напевно більше черевиків подер, ніж заощадимо воску!

— Ні, — відповів зараз Алі. — Я і про те подумав. Черевики — диви, я маю під пахою!

Здибалися два злодії, кишеньковий та один із тих, що обкрадають мешкання. Повідає кишеньковий:

— Слухай, не маєш чого? Я нині голісенький. Вже два дні нічого не мав.

На це другий злодій:

— То, чоловіче біда тобі, а й мені не ліпше. Я був нині в ждальні в зубного лікаря та його там не було.

— То було собі піти вирвати, чи затруїти зуб в іншого лікаря.

— Хитрий з тебе чоловічок! Я не кажу про лікаря — плаща не було ніодного в ждальні.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Ще про клич „свій до свого".

Берім справу на простий розум, але з бизнесового й національного становища. Хочемо мати свою державу. Річ ясна, що в тій державі крім селян і робітників мусять бути свої власні фахові сили: купці, промисловці, лікарі, інжинїри, техніки і т. п. Хочемо вибитися в Америці щоб про нас більше тут знали, щоб українське імя було більш відомим і впливовим. І хочемо, щоби діти наші ставали добрими бизнесменами, лікарями, адвокатами чи іншими професіоналістами, а попри те все, ще й добрими Українцями, та щоби допомагали українській справі морально й матеріяльно.

І я вірю разом з іншими, що все те можна осягнути, що можна створити в Америці велику українську силу не тільки під політичним, але й під бизнесовим оглядом. І можна дати спромогу вибитися нашим бизнесменам і промисловцям й нашим професіоналістам при нашій власній допомозі. А до того всього не треба ніяких особливших трудів, ні навіть ніякої грошевої витрати. Треба тільки мати добру волю й охоту поперти тих, що мають тісамі що ми ідеали, в яких бється українське серце і які раді видвигнути наш нарід на вищий бизнесовий і культурний щабель.

Вже минули ті часи, коли Укранець не знав, як братися до бизнесу. Сьогодні маємо повно наших людей, що мають повне теоретичне й практичне знання, потрібне до ведення ріжних бизнесів. Сьогодні в свого українського бизнесмена одержить кождий тесаме, як не краще, що в кождого іншого. Сьогодні український професіоналіст дорівнює кождому іншому у своїм фаху. Річ ясна, що трафляються тут і там можливо деякі випадки з певними недомаганнями, але де їх у світі нема?

Чи будемо брати нашу справу з чисто старокраєвого становища, чи з американського, мусимо прийти до одного й того самого заключення: за всяку ціну нам треба мати якнайбільше своїх бизнесменів і професіоналістів, бо без них не буде відбудови своєї держави, і не буде можности вибитися на верх в Америці.

Отсе й було причиною, чому зорґанізовано в Нюарку **Союз Українських Торговців і Професіоналістів.** Заходами цього Союзу вже розвинено поважну діяльність, й дано, як на початок і значну матеріяльну жертву. А скільки можнаб більше осягнути, якби було серед нашого загалу і серед самих наших бизнесменів більше розуміння ідеї кооперації!

От примір: Рішено зорґанізувати наших сальоністів, щоби тим чином змусити броварників і інших гуртовників, щоби давали комісове. Два бровари дали на це вже згоду, що дадуть 50 центів від пів бочки пива. Також і склади лікерів зголосилися дати комісове. Значиться, що можна мати для орґанізації $500 місячно з такого комісового, якби зголосилися до орґанізації от хочби 50 наших сальоністів. Можна би мати $6,000 річно вже з того одного. І скільки добра можнаб зробити за такі гроші! Це тільки один малий примір, який вказує, що можна дістати гроші на ріжні наші й народні потреби без ніякого видатку з нашої сторони.

Оті всі справи будуть обговорені на зборах Союзу Українських Торговців і Професіоналістів у Нюарку, в середу, дня 11. липня. Просимо бизнесменів і професіоналістів зрозуміти вагу своєї власної орґанізації. А заразом просимо загал віднестися до своєї орґанізації й до своїх бизнесменів та професіоналістів з довірям. Бо тільки спільними силами підемо вперед.

За Союз Українських Торговців і Промисловців у Нюарку:

Іван Штоґрин, предс.;
Микола Трач, секр.;
Василь Ґулька, касієр.

— Чи ви вірите в мандрівку душ?

— Вірю. Я переконаний, що був уже раз ослом.

— Колиж то було?

— А знаєте, як я тому Судокорі позичив пятьдесять долярів без квітка; тепер він упевняє, що не позичав у мене ніяких грошей.

———:———

Робота для нього.

Бос (до молодого чоловіка, що шукає праці): Я вас радо приняв би, та в мому підприємстві булоб дуже мало праці для вас.

— Нічого не шкодить, пане. Я був би вдоволений, коли би було навіть якнайменше роботи!

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПУСТА.

Як далеко сягнути оком — рівнина, без найменшого горбика, поросла травою, без дерева та корча — це мадарська пуста (**puszta**), або по нашому степ.

Справжня пуста зачинається за рікою Тисою, де кінчиться врожайна земля, а зачинається солона, де вже росте лише низька трава. Ця пуста зветься Гортобадь. Назва певно походить іще з часів Атилі.

Гортобадьська пуста в більшости належить до міста Дебрецина. Випасається там багато десяток тисяч коней, рогатої худори, овець, кіз і свиней під доглядом пастухів. Всі ті домашні звірята то власність Дебрицинів. Дебрицин жиє майже виключно з пусти. І то добре й вигідно. З худобою власники мають лише тоді до діла, коли прийдуть торговці худоби з Будапешту, Відня, Праги, Мінхену та іще дальших міст. Зрештою плеканням худоби займається чікош, ґуляш, юґас або канас, себто пастух коней, чи рогатої худоби, овець або свиней. Начальником є „самадо" або „рахунковий". Він відповідальний за худобу перед дебрецинським власником.

Пастух має держати звірята вкупі, поїти, зимою теж накормити. Дім „управителя" пусти, це ліпянка для людей, та біля нього „карам", плетена з вербини загорода для звірят. Хата це одна-одинока кімната для спання зимою. В літку всі сплять на дворі, на траві, а накриваються жупаном із овечої вовни, крізь який не перейде ніякий дощ. Під вистаючим дахом є „кухня": паль вбитий в землі, на ньому дрючок із залізним кільцем, від нього звисає ланцюх. На ланцюху „боґрач", закурений котел. У ньому варять день у день ґуляш (відомий вже по всьому світі). Жінок на пусті нема. Навіть жонаті пастухи оставляють жінок у Дебрецині. З жінкою бачиться пастух лише в неділю, коли то вона приносить йому харчі, тютюн і чисте біля на ввесь тиждень.

Щоденною стравою ґуляша (себто пастуха рогатої худоби) є „ґуляш" (себто мясо, покраяне на дрібні шматки, приправлене сосом і паприкою). Зате чікош (пастух коней) має вже ріжнороднїший харч. Самособою, не їсть свіжо вареної страви. Йому приносить жінка або мати з Дебрицина що неділі у величезних посудинах готову, варену страву на ввесь тиждень. Він потім собі пригріває її в „боґрачі" на обід. На вечерю та на снідання жінка приносить солонину, цибулю, вудженину й ін. До того всього їсть чікош дуже багато паприки.

Пастухи овець і свиней далеко не такі „пани", як пастухи коней та рогатої худоби. Вівці та свині, що їх в осени зганяють до стайні, не пасеться так далеко на пусті. Їх пастухи жиють уже більше „цивілізовано". Чікош та ґуляші не признають їх рівновартними людьми. Коли юґас і канас поступить до коршми серед пусти, а застане вже там чікоша або ґуляша, мусить покірно просити, щоби йому дозволили бути в коршмі. Коли чікош чи ґуляш не згодиться бути з юґасом чи канасом під одним дахом, мусить тамтой зараз забратися. Справжню вартість має лише той, хто їздить на коні, себто чікош і ґуляш. А юґас і канас — їздять на ослі. А чи хто видав, щоби справжний Мадяр їхав на ослі? Колиж їде, то сам деґрадується та мусить переносити наслідки. А між чікошем і ґуляшом знову першенство має чікош. Він може їхати на якім коні забажає, коли має спраґу, або коли його манять чорні очі шинкарки із „чарди" (коршми); ґуляш мусить їздити все тим самим конем.

Гарно глянути, як чікошеве стадо втікає перед бурею. Коні мчаться на всі сторони. Тоді чікош покаже, що вміє. Інакше ґуляш: він пускає собак, а ті гавкають, скачуть довкола череди. Собак боїться рогата худоба ще більше ніж бурі. Колиб так собак пустити на коней, собаки за хвилину не жилиб. Тому то чікош сам мусить сідати на коня та стрілою мчиться сюди й туди з довгим батогом і зганяє коні в одно місце. Так уміє вдержати порядок аж промине буря. Коли кінь, що чікош на ньому вганяє, втомиться, то чікош арканом ловить собі зпоміж стада іншого коня.

Страшна зима лютує на пусті. Та і пастух і звірята вміють охоронитися перед студінню. Пастух скидає „сір" (гуньку), а надягає овечий кожух, у якому не змерзне навіть на 30—40-ступневім морозі. Череду чи стадо зжене до „карамів", на який витягають дах із вербового пруття. У „карамі" тепло, бо підстілка парує. З кожним днем зими підстілки більшає, бо її не викидають, а все докидають нової, так що вона доходить до 2—3 метри висоти.

Посеред гортобадської пусти стоїть велика „чарда" (коршма). Тут іде бизнес і забава. Тут сходяться (само собою придержуючись гостро „ранґи"), щоби випити, потанцювати тай побитися. Тут танцюють славний мадярський танець „чардаш". Той національний мадярський танець зродився тут, як це вже вказує сама назва. Раз на чверть року відбувається ярмарок на худобу. Зганяють худобу з усіх усудів гортобадської пусти. Чути іржання, рев, мекання, квікання, що міським покупцям аж у вухах дзвонить. На 200—300 метрів довкола чарди це жива маса. Кожний торг закінчується „алдомашем", себто запиванням його. Щойно після „алдомаша" покупець набуває права на череди.

Цікаво виглядає пуста в горячі літні дні. Тоді під полудне на небі зявляється фата морґана та на цілі години перемінює гортобадську пусту в казкову країну. Сама пуста відзеркалюється на небі наче хвилююче море з фантастичними хвилями, ряд худоби; що пасеться на пусті, перемінюється в місто чарівних замків; посеред моря видно ґалери, що пливуть до берега... Чим більше вони підпливають до берега, тим менші стають весла, керма розділюється, перед ґалери перемінюється в звірячу голову..., а як ґалери причалять, пізнаємо в них коней, що пасуть траву. Ногами догори похожають вони в повітрі, бо фата морґана показує все навиворіт. Та бувають дні, коли невидний чародій малює все на небі природно, хоч, щоправда, також навиворіт. Тоді нпр. бачимо цілі села, що дахами звисають у повітрі, так виразно та так близько, що крізь льорнету можна розпізнати навіть вози на вулицях і майданах.

Коли вийдемо на пусту в липні або в серпні, то звичайно не потребуємо довго ждати на таку чародійну зяву. В кожний ясний, горячий день можна напевно бачити фата морґану. Цілими годинами можна вдивлятися в таке явище. Пуста гарна...

— Тату, я не хотів би бути торговельником; я волів би бути музиком.

— Про мене, можеш бути й музиком. Та одно кажу тобі: щоби ти не грав мені під вікном!

———o———

Вчора й нині.

Вона: Нині ви мені подобаєтеся далеко більше ніж учора, пане Крапулик.

Він: Чому?

Вона: Бо ви нині тверезі.

Він: — А ви, пані, подобаєтеся мені нині менше ніж учора.

Вона: Чому?

Він: Тому що я протверезів.

———o———

Гладунчак іде зі знайомим вулицями. Знайомий оповідає жарти — Гладунчак слухає пильно. За кожним разом, як знайомий скінчив говорити якийсь жарт, Гладунчак здіймає капелюх.

— Чому ти за кожним разом здіймаєш капелюх? — питається оповідач жартів.

— Це мій звичай витатися зі старими знайомими, як стрічаюся з ними.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

З забави на боєву акцію.

Дня 22. травня ц. р. відбулося вінчання панни Анни Шут з укінченим богословом, п. Константином Созанським, після котрого відбулася в домі громадян Шутів у Перт Амбою весільна забава, на котрій за ініціятивою гр. Григорія Бабина і Данила Стецика переведено збірку на допомогу визвольній боротьбі. Зібрано $14.75.

Зложили слідуючі: по $1: Д. Стецик, Т. Гавриш, І. Ваверчак, о. М. Лисяк, о. І. Гундяк, о. М. Підгорецький, П. Макар, І. Шут, Г. Демкович, П. Шут, А. Строївус; по 50 ц.: Г. Бабин, Т. Пашуля, В. Дригинич; по 25 ц.: М. Стечак, М. Антинорович, Н. Романець, М. Гейдик, І. Макар, Н. Н., а Н. Н. 75 ц.

Гроші переслано до краю через Обеднання.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Відділ ч. 9 ОДВУ переслав до Обєднання $20.26, признаючи ту квоту на боєву акцію. Ті гроші складаються з таких збірок: $5 зібрано на хрестинах у гром. І. Пігуляка, $7 зібрано підчас церковної вечері; а $8.26 на відчиті, який відбувся 18 лютого 1934.

Ілія Каменюк, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

З ювилею У. Н. Союза на народні цілі.

Комітет 40-літнього ювилею У. Н. Союза переслав до Обєднання $60 з призначенням на такі цілі: $20 на боєву акцію, по $15 на інвалідів і Рідну Школу, а $10 на політичних вязнів.

Крім того вислано $10 У. Н. Союзови як ювилейний дар.

Павло Лиско, касієр.

ЗБІРКА ГОЛОДУЮЧІЙ УКРАЇНІ.

Комітет Негайної Помочі Голодуючій Україні оголошує отсим зібрані досі жертви, які надіслали слідуючі:

о. Вроблевський, Ковтвіл, Па., $15; Брінковська Юлія, Шікаго. Ілл., $4; о. Кузів М., Сиракюз, Н. Й., $7.50; Микитин Кароліна, Потокет, Р. Ай., $6.20; о. Федина Іван, Форд Сіти, Па., $14.70; Дроздик Катерина, Бронкс, Н. Й., $2.50; о. Ф. Профета, Бронкс, Н. Й., $1; о. Лев Чапельський, Майнерсвіл, Па., $2; о. Бартош. Кемден, Н. Дж., $11.90; Маньовська Ю., Балтімор, Мд., $8.90; Петрик Анна, Манчестер, Н. Г., $20; Вишатицька Стефа, Пітсбург, Па., $2.50; Тов. ім. Лесі Українки, Сентрал Фолс, Масс., $6.20; Смарш Ж., Бостон. Масс., $15; Качор Анна, Бофало, Н. Й., $2.60; Грабінська Анна, Вест Пулман, Ілл., $4.30; Бріон М., Гвайт Стон, Л. Ай., $4; Балюк Анна, Амгерст, Масс., $14.73; Норден С. $2.50; Гребінецька М. $7.50; Гаврилко Софія $10; Зиблякевича Анна $2.50; Бринь М. $12.50; Ярема Юлія $2.50; Берків Катерина $1.50; Мандзій Анна $1; Український Сивик Сентер $15; Союз Українок Бейон, Н. Дж., $10; д-р Пелехович Неоніля $25; Союз Українок, Джемейка, Л. Ай., $5; Шуран Марія, Ансонія. Конн., $3.80; Кіценюк Марія, Елізабет, Н. Дж., $7.50; Хомяк Катерина, Гемтремк-Дідройт, Міш., $14.75; Обєднання $50.

Слідуючі збірки з пушок: Онищук Анна, Ірвінгтон, Н. Дж., $6.30; Вагнер Анна $9.72; Петренко М. 36 ц.; Гаврилко Софія, Белмор, Л. Ай., $2.26; Абрагамовська Стефа, Н. Й., $3.04; Домівка Союзу Українок, Н. Й., $17.14; Кузів С., Джемейка, Л. Ай., $2.98; Бринь М. Вайтстон, Л. Ай., $4.58; Баран Катерина, Бруклин, Н. Й., $6.24; Український Сивик Сентер $1.10. — Разом $367.80.

КОМІТЕТ НЕГАЙНОЇ ПОМОЧІ ГОЛОДУЮЧІЙ УКРАЇНІ:

Д-р Н. Пелехович, голова; **Павлина Авраменко,** заст. голови; **М. Грима,** секр.; **Емілія Кузів,** рек. секр.; **Юлія Ярема,** касієрка; **Стефа Абрагамовська, Зіна Лисюк, Анна Зиблікевич.**

ЯК УМРУ.

Коли той час прийде,
Що я очі замкну,
Не ховайте мене
У чужую землю.

Поховайте мене
У рідненькій землі,
Де спочити лягли
Наші славні борці.

Хай й мені шум дерев,
Хай й мені вітри ті
Грають пісню вільну,
Як лягли ви в борні.

Хай й мені травка та,
Під котрою спічну,
Зашумить пісеньку
Про вільну вітчину.

Коли вийде орач,
Його пісня вільна
І до мене дійде,
Що минулась тюрма...

І могила здригнеcь,
Бо здригнесь мій прах в ній,
Коли вчує слова,
Що вільний нарід мій,

Що вільний нарід мій,
Що неволі нема,
Що земля, де лежу,
Що вільна вже вона.

Прошу, друзі мої,
Коли очі замкну,
Не ховайте мене
У чужую землю.

Катря Новосад.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Двіста пятьдесять-літний ювилей заложення міста.

Дня 15. червня обходило місто Перт Амбой величаве свято, а то 250-літню річницю свого заснування.

В тім торжестві брали участь ріжні національности як мешканці міста, а між ними й Українці, котрі за ініціятивою провідників Українського Демократичного Клюбу взяли собі за обовязок порозумітися з представниками всіх місцевих організацій і виступити в тім святі гідно нарівні з іншими народами, а тимсамим звеличити достойно українське імя.

Треба зазначити, що українська пертамбойська громада вивязалася зі свого завдання як слід. Вже кілька тижнів наперед зібралася екзекутива всіх братств, товариств, сестрицтв, парохії і молодечих організацій і на своїх зборах одноголосно ухвалили, щоби всякі кошти, які будуть входити в обсяг виступу зі сторони українського загалу в тій місцевости, покрити по рівній части. І хоч той виступ вимагав кількасот долярів видатку, Українці Перт Амбою не відстрашились ні трудами, ні фінансовою стороною, бо, як одноцільно зорганізована громада, першу вагу клали на те, щоби звеличити перед Американцями українське імя, а тимсамим використати якнайкраще нагоду історичної хвилі згаданої місцевости на славу і честь українського народу.

Вже в пятій годині вечором згаданого дня почали гуртуватися групи ріжних національних відламів у своїх народних красках коло „Сіти Гол", при своїх удекорованих „фльотах", котрі представляли їх культуру і поступ, та які привандрували на свобідну землю Вашингтона і, осівши в Перт Амбою, причинилися до розвою і зросту того міста.

Між групами, які входили в склад ювилейного походу, не забракло й Українців. І тут належить зазначити, що група українська оказалась наймонументнішою через український строї, в яких виступали дві молодечі організації: Товариство „Боян" і танцюристи школи Авраменка.

Якої півтори сотні української молодіжи, прибраної в чудові українські строї, попросту наче чаром приковували очі видців і мимоволі змушували їх звернути всю увагу на українську групу.

За ними ступала українська шкільна дітвора, прибрана в святочні убрання, дальше наше жіноцтво, в білих строях з шапками з синьо-жовтих красок, за ними мужеські товариства і братства. Розуміється, що до того всього поважним тоном достроювався гарно удекорований віз („фльот") котрой представляв українську сільську хату, покриту соломяною стріхою, а коло неї українська хліборобська родина з дідусем лірником.

На чолі української групи їхали поважно на конях чотири їздці, убрані в костюми історичних Запорожців, а то гетьмана і гетьманші в супроводі двох козаків. За ними йшли з прапорами, американським і українським, жовніри ветерани українського походження, потім „Запорозька Січ", умудурована як українська військова організація, котра добровільно прибула з Нюарку, щоби піднести блеск українського імени. В середині української групи їхала у відкритім, удекорованім авті екзекутива вибраного для того свята комітету, разом зі своїм священиком і одним з найстарших емігрантів місцевої української громади.

Коли група Українців злучилася з іншими і наче зіллялася в один кольосальний похід, котрий на протязі двох годин машерував головними вулицями міста, найбільшу увагу звертала на себе українська громада як своєю чисельністю так і своєю оригінальністю. Як довідуємося з листу признання і подяки від місцевого ювилейного комітету, який то лист прийшов до громади на руки священика, українська громада дістане срібну чашу в нагороду, що так гарно вивязалася зі свого завдання, краще між старші від Українців емігранти цеї місцевости. Як бачимо, то той виступ Українців на ювилею міста Перт Амбой приніс честь і славу цілому українському загалови в нашій місцевости.

От так неодно гарне діло дається легко перевести, коли в громаді є згода і любов, а також плекається пошану до старших, особливо до проводу.

Григорій Демкович,
предсідник Загального Комітету.

ПЕС УРАТУВАВ ДВОЄ ДІВЧАТ.

В місцевости Люістон, Монтана, 2 доньки панства Рой Еллен збирали дикі цвіти. Так вони підійшли близько до скрученого великого вужа тарахкавця. Вуж підскочив до дівчат, однак в тій хвилині між дівчат і гадину скочив пес, і вуж запустив свої зуби в пса. Батько дівчат недалеко ловив рибу. Коли почув крик дівчат, прибіг до них і вони розказали йому, що сталося. Тоді він вирізав псови рану, щоби вратувати його від отроєння гадючою їддю.

СВИНЯ Й ОРЕЛ.

(Байка).

(Присвята большевицьким лідерам).

При здібностях своїх і при красі
Орел, пан простору й волі,
Зазнав лихої долі
Й голодний був. Злетів із гір,
На землю минув зір,
Махнув
І на курей шугнув.
Та на біду
В саду
Хтось миттю вистрілив в орла,
І він залишивсь без крила.
Хоч не близько,
А всеж упав — на пасовисько.
Там в тім часі годована свиня
(А з нею вся її рідня)
На сонці вигрівалась.
Побачивши раненого вірла,
Свиня умить до нього відізвалась
І хрюкнула:
„Дивуюсь дуже
Тобі, мій любий друже,
Що ти ведеш таке голодне життя
І гинеш без пуття!
При здібностях своїх і при красі
(Даю тобі свиняче слово!)
Тиб годувався в пана мого,
Як ми усі —
Еліта плеканих безріг,
Щоб лиш до корита звик.
Ось глянь на мене: сало аж спливає,
А пан усе ще досипає
Мені картоплі, грису, зерна,
Та ще смачних помиїв доливає,
І то з самого дна".
„Зате — орел свині відповідає —
По свинськи мусиш жити.
А що дає він, то щоб в свій час
Тебе убити
І наробити
І солонини і ковбас.
А я люблю простори й волю
Й не проміняю їх
На хлів
І на свинячу долю".

Волод. Островський.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(28)

K-28 Copyright, 1932, by Edgar Rice Burroughs, Inc.; Distributed by United Feature Syndicate, Inc.

„Я чув ваші розмови, пане полковнику", сказав Тарзан. „Я був у запіллю червоних і це я був тим, що спинив огонь з їх скорострілів. Мені повелося це зробити, поки мене не побачили. Тепер я прийшов до вас з тим, що може моє знання джунглів та місцевих обставин допоможуть вам", закінчив Тарзан.

Коротко Тарзан розповів про причини, які змусили його шукати слідів червоних, щоб їм відомстити за смерть своєї дружини і Вазирів та за зруйнування його оселі. Оповідання Тарзана про звірства червоних глибоко зачепили кождого зі слухачів і вони зрозуміли почуття Тарзана.

Особливо вплинуло на всіх те, що Тарзан перед трупом своєї дружини поклявся відплатити червоним за її смерть. Коли Тарзан скінчив оповідання, полковник запитав його: „Яким способом хочете пособити нам?" Тарзан відповів: „Я буду робити все власним способом".

„Коли я схочу, я піду в запілля червоних", говорив далі Тарзан. „Це не можливе. Саме тепер я стратив найкращих своїх трох вояків, що старалися дістатись туди", відповів полковник. „Це не тяжче зробити, ніж, скажемо, перебратися через вашу власну боєву лінію", відповів Тарзан.